

2021-06-03
S2021/04814 (delvis)**Socialdepartementet**

Se bilaga

Uppdrag att sammanställa, analysera och presentera statistik avseende dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar

Regeringens beslut

Regeringen ger Folkhälsomyndigheten, Läkemedelsverket, Rättsmedicinalverket och Socialstyrelsen i uppdrag att sammanställa, analysera och presentera statistik avseende dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. Myndigheterna ska ta fram en gemensam rapport med grundläggande fakta inom området. Rapporten ska innehålla en beskrivning av dödsfallen ur relevanta perspektiv samt beskriva bakomliggande orsaker till dödsfallen såsom tidigare vård för psykisk ohälsa. Rapporten ska presentera fakta och statistik och sätta in detta i ett sammanhang så att resultaten kan förstås och tolkas av en bred målgrupp utan expertkunskaper. Rapporten ska innehålla en sammanfattande analys samt en redovisning av vilka slutsatser som kan dras.

I uppdraget ingår att beskriva likheter och skillnader i registrerings- och rapporteringspraxis mellan Sverige och övriga länder i Norden, andra europeiska länder och internationellt samt en analys av vilken betydelse dessa skillnader har.

Kunskapen från rapporten ska kunna användas för att främja hälsa och förebygga psykisk ohälsa och narkotikarelaterade dödsfall.

Uppdraget ska samordnas av Socialstyrelsen. Uppdraget ska genomföras i samverkan mellan berörda myndigheter och andra relevanta aktörer.

Under 2021 avsätter regeringen totalt 3 000 000 kronor för uppdragets genomförande. Av dessa medel får Socialstyrelsen använda 1 050 000 kronor och Folkhälsomyndigheten, Läkemedelsverket respektive Rättsmedicinalverket 650 000 kronor vardera. Medlen ska utbetalas från utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri, anslagsposten 3 till Kammarkollegiets disposition. Medlen utbetalas av Kammarkollegiet under 2021 till myndigheterna engångsvis efter rekvisition. Rekvisitionen ska ske senast den 1 december 2021. Medel som inte har utnyttjats ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2022. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning över använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Uppdraget ska redovisas av Folkhälsomyndigheten, Läkemedelsverket, Rättsmedicinalverket och Socialstyrelsen gemensamt till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 1 juni 2022. Rekvisition, återbetalning och redovisningar ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Bakgrund

I Sverige dör många människor till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftning. Dessa dödsfall drabbar ofta utsatta personer och dödsfallen innebär också lidande för anhöriga och närstående.

Av de runt 900 personer i Sverige som avlider årligen till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar är runt hälften oavsiktliga förgiftningar och en fjärdedel suicid med narkotika. Resterande är dödsfall med oklar avsikt. Dödsfall på grund av alla sorters akuta skador och förgiftningar, där narkotikarelaterade dödsfall ingår, är den vanligaste dödsorsaken i åldrarna 15–39 år i Sverige.

Det finns vissa utmaningar med att jämföra olika länders statistik avseende narkotikarelaterad dödlighet, bl.a. till följd av skillnader i sättet att registrera och rapportera dessa dödsfall. I Sverige upptäcks jämförelsevis många dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftning. Antalet dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftning har ökat mellan 2006 och 2019, men såväl 2018 som 2019 har det skett en minskning. Antalet dödsfall ligger fortfarande på en hög nivå.

Regeringen har de senaste åren vidtagit flera åtgärder för att minska dödligheten till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftning. Regeringen har

gett Folkhälsmyndigheten i uppdrag att genomföra ett pilotprojekt i syfte att etablera ett varningssystem för att motverka narkotikarelaterade dödsfall. Socialstyrelsen har fått i uppdrag att genomföra en kartläggning av akutmottagningarnas rutiner vid narkotikarelaterad överdos. Regeringen har tillfört medel till Folkhälsmyndigheten för att möjliggöra en snabbare klassificering av nya psykoaktiva substanser. Naloxonläkemedel har tillgängliggjorts i ökad utsträckning. Sprututbytesprogrammen har byggts ut. Socialstyrelsen har tagit fram ett kunskapsstöd för läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende (LARO).

Regeringen gav i juni 2020 en särskild utredare i uppdrag att se över hur insatser för personer med samsjuklighet i form av missbruk och beroende och annan psykiatrisk diagnos eller närliggande tillstånd kan ske mer samordnat (Dir. 2020:68). Psykisk ohälsa är vanligt bland personer med missbruk och beroende, varför förslag från denna utredning förväntas kunna bidra till en bättre vård och omsorg för denna grupp. Även andra insatser inom området psykisk hälsa är av betydelse för personer med beroendesjukdom. Regeringen har de senaste åren vidtagit flera åtgärder för att främja psykisk hälsa och förebygga psykisk ohälsa och suicid. Under perioden 2015–2020 har regeringen mer än fördubblat de medel som avsätts till insatser inom området, från 1 miljard kronor 2015 till 2,2 miljarder kronor 2020.

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning publicerade i mars 2021 en rapport om socioekonomiska skillnader i narkotikaanvändning bland vuxna i Sverige. Av rapporten framgår bl.a. att det är en något högre andel som har använt narkotika det senaste året i gruppen med lägre socioekonomisk position jämfört med befolkningen i stort. Det är därför viktigt att beakta socioekonomisk position i analys av dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftning.

Närmare om uppdraget

Det finns många orsaker bakom dödsfallen till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftning. Statistiken inom området kan sammanställas ur många perspektiv, hämtas från olika datakällor och olika myndigheter kan bidra till att belysa fenomenet på olika sätt utifrån deras respektive ansvarsområden. Statistiken avseende dödsfall till följd av läkemedels- och narkotika-förgiftningar är komplex och det finns ett behov av att tillgängliggöra och begripliggöra denna genom att beskriva, analysera och presentera den i en

särskild rapport. Genom att rapporten utformas på ett sätt som gör den tillgänglig för olika delar av samhället, kan den bidra till ökad förståelse för problematiken kring dödsfallen samt mer kunskapsbaserade insatser och bättre samverkan i arbetet med att minska antalet dödsfall.

Exempel på statistik som skulle kunna presenteras i rapporten (om möjligt uppdelat på suicid, oavsiktliga överdoser och dödsfall med oklar avsikt):

- beskrivning av utvecklingen över tid och om och i så fall hur förändringar i registreringspraxis kan ha påverkat beskrivningen,
- förekomst av dödsfall i olika socioekonomiska och demografiska grupper och i olika delar av landet,
- antalet dödsfall till följd av förgiftning av narkotika, narkotikaklassade/icke-narkotikaklassade läkemedel, både förskrivna och illegalt införskaffade, samt blandförgiftningar med flera olika substanser,
- narkotikarelaterade suicider med ett specifikt fokus på narkotikaklassade läkemedel,
- omständigheter om narkotikarelaterade dödsfall under t.ex. ett visst år; var dödsfallet inträffade (t.ex. hemma, utomhus, akutmottagning, institution etc.), tillvägagångssätt (t.ex. injicering, tabletter), sociala sammanhang (ensam hemma eller tillsammans med andra), upptäckssätt etc.,
- kontakt med beroendevård och psykiatri som personerna haft före och vid dödsfallet till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftning för att bland annat ge kunskap om personernas hälsotillstånd och sociala situation.

På regeringens vägnar

Lena Hallengren

Tilde Eriksson

Kopia till

Statsrådsberedningen, SAM
Justitiedepartementet, L5
Justitiedepartementet, KRIM
Justitiedepartementet, PO
Justitiedepartementet, Å
Finansdepartementet, BA
Finansdepartementet, SKA/S3
Kriminalvården
Polismyndigheten
Statens institutionsstyrelse
Tullverket
Sveriges Kommuner och Regioner

Mottagare av beslutet

Folkhälsomyndigheten
171 82 Solna

Läkemedelsverket
Box 26
751 03 Uppsala

Rättsmedicinalverket
Box 206
101 24 Stockholm

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm